

Aranyszájú Szt. János Liturgiája – Apostol: Zsid 11,33-12,2a; Evangélium: Mt 10,32-38; 19,27-30¹

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében! Amen.

Krisztusban kedves testvérek!

A múlt hónap 3., Szamáriai Asszony Vasárnapja alkalmával elmondtam, hogy mivel a Szűzanya ikon-könnyezésének csodájával Isten által kiválasztott Gyergyószentmiklóson történelmi időkön át együtt éltek a római, görög és örmény szertartású katolikusok, utánanéztem, hogy a hagyományos római és örmény katolikus naptárak aznapra előírt jellemzői milyen útmutatást nyújtanak az Anyaszentegyház jelenlegi helyzetére? Mivel ez a tájékozódás a konklávé utáni tanácsalanságban meglepően világos útmutatást nyújtott, most is utánanéztem a hagyományos római és örmény katolikus naptárak mára előírt jellemzőinek is, amikről később szólok.

A felovasott szentírási részek néhány motívumát kiemelném: Az Újszövetségi Szentírás Békés-Dalos-féle fordításának jegyzeteiben olvasható a Zsidókhoz írt levélrészletről: „Országokat a bírák és Dávid győztek le, igazságot a bírák és a királyok gyakoroltak, ígéreteket Dávid és a próféták nyertek el, oroszlánok száját Sámson, Dávid és Dániel tömte be, lángoló tüzet Dániel három társa oltott ki az égő kemencében, kard élétől Dávid, Illés és Elizeus menekült meg, gyengeségből Sámson és Ezekiás kapott erőre, halottját a szareptai özvegy és a szunamit asszony nyerte vissza, kínpadra Eleázár került, meg a Makkabeus anya hét fiával, bilincset és börtönt Jeremiás túrt el, megkövezést Zakariás, kettéfürészelést (a zsidó hagyomány szerint) Izajás szenvedett, kardélen Uriás hullott el, a sivatagban Illés és Elizeus bolyongott.”

A mai evangéliumi szakaszra vonatkozóan a magyarországi görög katolikus Szertartási útmutató újabb kiadásai – visszamenőleg a 2019-es kiadásig ellenőriztem – furcsa módon nem tartalmazzák a 10. fejezet 34-36. verseit, amelyek azonban korábban benne voltak, még a 2011-es kiadásban is, amit sikerült ellenőriznem. Ha újraolvassuk az újabb Szertartási útmutatókból kihagyott részt talán megsejthetjük, hogy mi lehet a kihagyás oka: „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem a földre, hogy békét hozzak. Nem azért jöttem, hogy békét hozzak, hanem, hogy kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert atyjával, a leányt anyjával és a menyét anyósával. Saját háza népe lesz az ember ellensége.” Szent János Apostol-féle Evangélium szerint Jézus a búcsúbeszédében a kihagyott rész ellenkezőjét állítja: „Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Én nem úgy adom nektek, amint a világ adja. Ne nyugtalanodjék szívetek és ne is szorongjon!” (Jn 14,27) Ezen látszólagos ellentmondás nyilván nem azt jelenti, hogy az evangélisták ellentmondának egymásnak. Jézus közvetlenül ezelőtt így szól: „Aki szeret engem, megtartja tanításomat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni. Aki nem szeret engem, tanításomat nem tartja meg. A tanítás, amit hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki küldött engem. Ezeket akartam nektek mondani, amíg veletek voltam. A Vigasztaló pedig, akit az Atya nevemben küld, megtanít majd mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.” (Jn 14,23-26)

Beszédes módon előkerült ugyanaz a „minden”, amit a szamáriai asszony vasárnapján hallottunk Jézus ígéreteként: „Az a víz melyet én adok, örök életre szökellő vízforrás lesz benne.” (Jn 4,14b) Pontosabban Akit, hiszen az örök életre szökellő vízforrás a Vigasztaló Szentlélek, Akinek elküldését az Atya ígéreteként megerősíti Jézus a Mennybe menetelekor. Ugyanolyan beszédes a szertartási útmutató szerint kihagyott rész párhuzamos helye is: „Azt gondoljátok, azért jöttem, hogy békét hozzak a földre? Mondom nektek: nem azt, hanem ellenkezést. Ezentúl, ha öten lesznek egy házban, megoszlanak egymás közt: három kettő ellen és kettő három ellen. Szembeszáll az atya fiával és a fiú az atyjával, az anya a lányával és a leány anyjával, az anyós menyével és a meny anyósával.” (Lk 12,51–53) Ennél is beszédesebb amit közvetlenül ezelőtt és ezután mond Jézus: „Az a szolga, aki ismeri ura akaratát és mégsem áll készen és nem tesz akarata szerint, sok verést kap. Aki pedig nem ismeri, de büntetésre méltót tesz, kevesebb verést kap. Mindattól, akinek sokat adtak, sokat fognak követelni, és akire többet bízta, attól még többet fognak számon kérni. Azért jöttem,

¹ Az előre kinyomtatott Szentbeszéd szerkesztett változata, az élő szóban elhangzottakkal és lábjegyzetekkel kiegészítve

hogy tüzet gyújtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna! Keresztséggel kell megkeresztelkednem: mennyire várom, hogy beteljesedjék!” (Lk 12,47-50) „Ha látjátok, hogy nyugaton felhő támad, mindjárt azt mondjátok: zápor jön, s úgy is lesz. Ha déli szél fúj, azt mondjátok: hőség lesz, s megjön az is. Képmutatók! A föld és az ég jeleiből tudtok következtetni, miért nem ismeritek föl a mostani időt? Miért nem ítéletek meg magatokat, mi a helyes?” (Lk 12,54–57)

Ezek után még gondolható-e komolyan, hogy a Szentlélek ne adná értésünkre az okot amiért a Szeretési útmutató összeállításáért felelősök nem tartják kívánatosnak a „mindent”? Vajon mikor ébredünk fel, hogy a keresztségben már személyesen elnyert és a bérálásban ajándékaival is elhalmozó Szentlélek Isten akarataira vonatkozó útmutatásait végre már akarjuk követni, amely megértését itt Gyergyószentmiklóson rendkívüli módon segítik a Szűzanya könnyezésével áradó kegyelmek, és nem mellékesen Liguori Szent Alfonz Isten akarataira vonatkozó tanítása?! Amint a múlt alkalommal, ezúttal is megosztanám a mai Szent Liturgiára készülődéssel kapcsolatos belső tapasztalatomat, nem magamutogatásként, hanem mint a kegyelmi történetek sajátosságát: Miután rádöbbsenem, hogy az előző ittlétemkor nem egykönnyen teljesíthető kötelezettségeket vettem magamra a Szent Liturgia szándékának megfogalmazásával, több ízben bizonyos szorongás lett úrrá bennem. Talán ismerős, hogy amikor valaki jobban elköteleződik Isten Országáért szolgálata, az ellenség kísértésekkel próbálkozik, hogy eltántorítsa az embert Isten iránt vállaltak teljesítésétől. Nem is került el a gondolati kísértés, hogy talán vakmerőséget követtem el a múlt alkalommal bemutatott Szent Liturgia szándékának megfogalmazásával, amit emlékeztetőül felidézek, mivel hozzátartozik a mai Szent Liturgiánk szándéka is:

„A Szentlélek segítségét kérjük, hogy amint Krisztus Urunk Mennybe emelkedésekor az Apostoloknak megígért Szentlélek Pünkösdkor kiáradt a Szűzanyával együtt levő apostolokra, és azóta az Úr a Szentlélek által vezeti Szent Jegyesét, úgy kérjük Krisztus Urunkat, hogy a közeledő Pünkösdkor küldje el a Szentlelket ismét rendkívüli módon az egész Anyaszentegyháznak és minden közösségének, minden egyes tagjának, az Apostol-utódoktól kezdve a papokon át minden egyes hívőnek, akik öntudatosan keresik Istennek az Anyaszentegyházra vonatkozó akaratait, akik pedig a jelenlegi állapottal elégedettek, vagy közömbösek, azokat töltse el megvilágosító kegyelmével az akár vértanúságig hűséges tanúságtételünk gyümölcseként.” A múlt alkalommal említettem, hogy ma a Szent Liturgiát azon elhunytakért végezzük, akik földi életükben az itt jelenlévők imádságos környezetéhez tartoztak. Reményeink szerint közöttük többen Isten irgalmából már a Mennyben lehetnek, és remélhetőleg mindannyian legalább a tisztító tűzben várakozhatnak a Mennysországra jutásra. Így a mi földi megemlékezésünk róluk viszonzást nyerhet abban, hogy amint tehetik ők is megemlékeznek rólunk Isten színe előtt, mert igencsak rászorulunk az égi segítségre, és ez a rászorultság az idők jelei szerint egyre inkább csak növekedhet.

A múlt alkalommal az örmény szerzetes hagyományos naptárra tekintettel Jeruzsálemi Szent Cirill (+387) leveléből idéztem, amelyet a császárnak küldött arról, hogy amikor a zsidók újjá akarták építeni a templomot, miként rendült meg a föld, és történtek csodák, a tűz nagy tömegeket emésztett meg közülük, és sok keresztény (is) elpusztult, miközben Jeruzsálem egén a Szent Kereszt ragyogott tündöklően. Ezúttal az idézet Szent Cirill ötödik misztagogikus katekiziséből Mindenszentekre vonatkozó részlet, amely a Szent Liturgia akkori gyakorlatát említi, amint ma is őrzi az átváltoztatás utáni csendes papi megemlékezés: „mindazokról, akik előttünk hunytak el, elsőként a pátriárkákról, prófétákról, apostolokról és vértanúkról, hogy imáink és közbenjárásuk által az Isten fogadja el kérésünket. Majd az előttünk elhunyt szentatyákról és püspökökről emlékezünk meg.”² Mindenszentekre vonatkozó következő idézet a bizánci hagyomány szerint leggyakrabban végzett Szent Liturgia névadója, Aranyszájú Szent János (+407) pünkösd utáni vasárnapon mondott dicsőítő beszédének részlete: „Még nem telt el hét nap – mondja – azóta, hogy Pünkösd szent ünnepét tartottuk, és elérkezett hozzánk a vértanúk kara, a hit katonái és serege, akik nem hódolnak a Jákob által látott angyalok serege előtt, hanem ugyanolyan lelkesek és egyenrangúak velük.”³

A Katolikus Lexikonban olvasható Mindenszentek ünnepéről: „már 380 körül megvolt, de akkor még csak mint az egész világ vértanúinak a napja. [...] A keleti egyház Mindenszentek ünnepét a Pünkösd utáni vasárnap tartja. [...] A Pünkösd ünnepkör szombatig tart, s az azt követő vasárnapon a Szentlélek működésének gazdag gyümölcseit ünneplik Mindenszentek vasárnapján. [...] A nyugati Mindenszentek ünnepe a 7. sz.-ból indul ki: IV. Bonifác pápa 609-ben Phokasz bizánci császártól megkapta az összes pogány isten tiszteletére épült római Pantheont, és máj. 13-án Mária és az Összes Vértanúk tiszteletére fölszentelte. [...] III. Gergely (731-741) alatt a «Szent Szűznek, minden apostolnak, vértanúnak, hitvallónak

²<https://hd.gorogkatolikus.hu/am/Mindenszentek-vasarnapja>

³<https://hd.gorogkatolikus.hu/am/Mindenszentek-vasarnapja>

és a földkerekségen elhunyt minden tökéletes, igaz embernek» emléknapijává lett. [...] IX. Gergely (827-844) aratás és szüret utánra: nov. 1-jére tette át Mindenszentek ünnepét, mert a sok zarándok ellátása májusban nehézségekbe ütközött. [...]”⁴ „A cluny-i bencések kezdték a 10. sz.-ban nov. 2-án a Halottak napját megtartani. [...] Az összes elhunytakról a keleti egyház évente ötször emlékezik meg: húshagyó szombaton, a nagyböjt II., III. és IV. szombatján és Pünkösöd előtti szombaton [...] az összes napi istentiszteletet és a Szent Liturgiát is a «világ kezdete óta az igaz hitben és az örök életre való feltámadás reményében elhunytakért» ajánlja föl az Egyház. [...] Aki a temetőt áhítatos lélekkel látogatja és legalább lélekben imádkozik a megholtakért, november 1-8-ig mindennap [...] teljes, az év többi napjain részleges bűcsút nyerhet a szenvedő lelkekért. Azok a keresztény hívek, akik Mindenszentek ünnepén [...] meglátogatnak egy templomot, vagy nyilvános kápolnát, teljes bűcsút nyerhetnek a tisztítóhelyen szenvedő lelkek javára a fent elsorolt feltételek mellett. [...]”⁵ A nyugati szertartású keresztény köztudatban tehát Mindenszentek ünnepe és Halottak napja összeforrtak az évszázadok során.

A római szertartású hagyományos naptár szerint Szentháromság vasárnapja van, de számon tartják mint Pünkösöd utáni I. vasárnap is. Ezt a misét már rendszeresen nem mondják magán a vasárnapon, mert kiszorította a Szentháromság ünnepe, amelynek miséjében azonban megemlékeznek (három imádsággal és az utolsó evangéliummal) a kiszorított vasárnapról. De a hét napjain, hacsak nincs valamely szentnek ünnepe, akkor ezt mondják. A bizánci hagyományú naptár szerint a Szentháromságot közvetlenül a Szentlélek eljövételének ünnepe utáni napon, Pünkösöd másodnapján ünnepeljük.

Az 1944-es kiadású Latin-Magyar Missale magyarázata Szentháromság Vasárnapjára: „A Szentlélek Isten eljövetele után a három legnagyobb titkot ünnepli az Egyház: a Szentháromság, az Oltáriszentség és Jézus Szent Szíve titkát. Kérjük a Szentlélek Isten megvilágosító kegyelmét, hogy e nagy titkok előtt leborulva, hittel szívünkbe fogadhassuk. Az egész liturgia célja a Szentháromság dicsérete. Ezért kezdünk minden imádságot az Atyának, Fiúnak, Szentléleknek nevében és ezért fejezzük be azzal, hogy Dicsőség az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek. A szentmisében a Kyrie, a Glória, a Credo, a Sanctus, az imádságok befejezése: mind a Szentháromság dicsérete. Öntudatosítsuk magunkban a mai napon a liturgiának ezt a nagy tanítását és alakítsuk úgy lelki életünket, hogy ez a Szentháromság nagy dicsérete legyen. Bár minden szentmise a Szentháromság tisztelete, a hívő lélek áhítata mégis külön ünnepet keresett. Ennek nyomai a X. századig nyúlnak. De azért csak XXII. János pápa alatt lett az 1334. évben az egész (nyugati – megj. B. D. A.) Egyházra kötelező az ünnep megülvése, mégpedig a pünkösöd utáni első vasárnapon. A külön prefáció szerzőjének. I. Pelagius pápát (555—560) tartják és először nem prefáció volt, hanem csak ezen titok hitvallási formulája. XIII. Kelemen pápa (1758—69) minden vasárnapra ezt rendelte el, hacsak nincs az ünnepkörnek megfelelően más prefációja a misének. A Szentháromság ábrázolása a liturgikus művészetben többféle: Az egyik szerint az Atyaisten és Fiúisten papi öltözetben, az Atya mint aggastyán, kezében a földgömbbel, a Fiú életének virágkorában, a kereszttel, trónon ülnek és kettőjük fölött a Szentlélekisten lebeg galamb alakjában. Másik ábrázolás szerint az Atyaisten mint aggastyán, ölében tartja mindkét kézzel a keresztet, melyen isteni Fia függ és keblén, vagy pedig feje fölött a Szentlélek galamb képben, kiterjesztett szárnyakkal. Néha a Szentleket a másik két személyhez hasonlóan, mint embert ábrázolják⁶, mégis leggyakrabban galamb jelképében. Egykor a galamb hirdette ugyanis Noénak a vízözön után a béke olajágával Isten kiengesztelődését. És a Szentlélek is az engesztelés és béke szelleme. Nagyon elterjedt jelképe a Szentháromságnak az egyenlő oldalú háromszög is, melynek középpontjába egy szemet festenek, emlékeztetőül, hogy Isten mindenütt jelen van és mindentudó. Vagy pedig ez a héber szó áll benn: «Jáhve» – t.i. «Én vagyok, aki vagyok»: és Isten örökkévalóságára emlékeztet. Ezen az ünnepen és életünk minden napján vegyük körül élő hittel és valljuk meg nyíltan a háromszemélyű egy Isten titkát. Erre szolgál a doxológia : «Dicsőség az Atyának»... stb. és a keresztség. Tudnunk kell, hogy minden áldást és kegyelmet a Szentháromság nevében nyerünk és ezért hálás szeretettel emlékezünk meg a jótéteményekről, melyeket nekünk a három isteni személy juttatott.”

Az örmény szertartású hagyományos naptár szerint ma Pünkösöd utáni I. vasárnap van „A Feltámadás Vasárnapjainak kezdete” elnevezéssel. Ezt a vasárnapot az Örmény Egyház Illés próféta emlékeztetének szenteli. Az Örmény Egyház, a keleti szertartású egyházakhoz hasonlóan nagyon tiszteli Illés prófétát, aki a

⁴Liturgikus Lexikon – *Mindenszentek ünnepe*, részletek (Bíró Lucián)

⁵Liturgikus Lexikon – *Halottak napja*, részletek (Bíró Lucián)

⁶Mint pl. Rubljov híres Szentháromság-ikonján

földi életben nem halt meg, hanem égi elragadtatásban részesült. Mivel Jézus színeváltozásakor Illés megjelent Mózással együtt, az Örmény Egyház az élet és az Újszövetség prófétájaként tiszteli. Illést említi az Elhunytak Emlékezete örmény szertartás *Ee Verin Yerousaghem* himnusa is. Ezt a vasárnapot az Örmény Egyház Új Kezdet nyitányának tekinti, ezért a következő napon Szent Hripszimé és társai vértanú szüzeket ünnepli, akik a pogány Tiridat király elvakult kegyetlen bosszúállásnak áldozatai lettek. Szent Hripszimé és társai vértanú halála indította el Örményország kereszténnyé válásának folyamatát, benne az Örmények Apostola, Világosító Szent Gergely felemelkedését és Tiridát király vezeklő szentté válását is. Az említett 3 személy történetét a legrövidebb érthető módon a Katolikus Lexikon Szent Tiridát címszó alatt közli:

„Tiridát, *Szt* (Válársápát, 257-Szebuh-hegy, 342): örmény király. - A pártus eredetű árságuni uralkodóházból származott. Rómában nevelkedett és katonatiszt lett; 286: ott koronázták kir-lyá, majd róm. csapatok segítségével visszafoglalta Armeniát a perzsáktól. 301: államvallássá tette a kerséget. Világosító *Szt Gergely* segítségével terjesztette a ker. hitet, ktorokat és isk-kat építtetvén. 336: lemondott a trónról és remete lett. 342: a perzsa párti kormányzók megmérgezték. - II. *János Pál* p. 2001. II. 2: az örmények megtérésének 1700. évford-jára írt ap. levelében beszél ~ról: «A történész Agatangelosz szimbólumokkal teljes elbeszélésben mondja el részletesen azokat a dolgokat, melyek a hagyomány szerint népetek tömeges megtérését kísérték. Az elbeszélés két hős gondviselésszerű és drámai találkozásával kezdődik: az egyik a pártus Anak fia, Gergely, aki a cezárei Kappadokiában nevelkedett, a másik az örmény kir., III.~. Először egy összeütközés történt, mert Gergelytől a kir. azt követelte, hogy áldozzon Anahit istennőnek. Ő ezt megtagadta, és elmagyarázta az uralkodónak, hogy egyedül egy a Teremtője az égnek és a földnek, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja. Kegyetlenül megkínózták, de Gergely Isten erejével állhatatos maradt. Amikor a kir. ezt látta, egy szűk, mély és sötét kútba dobatta, ahol kígyók éltek, s ahonnan még senki nem került ki élve. Gergelyt azonban a Gondviselés egy jámbor özvegy keze által táplálta és hosszú éveken át élt a kútban sértetlenül. - A történet köv. eseménye Rómában játszódik, ahol Diocletianus császár megpróbálta elcsábítani Hripszime szüzet, aki, hogy elkerülje a veszedelmet, néhány társnőjével elmenekült Rómából, és Örményo-ban keresett menedéket. Szépségére fölfigyelt ~ kir. is, s ő is meg akarta szerezni magának. Amikor látta, hogy semmire sem megy, Hripszimét társnőivel együtt kegyetlenül megkínóztatta és megölette. Büntetésül e szörnyű tettért, ~ vaddisznóvá változott és nem kapta vissza emberi alakját mindaddig, amíg égi jelnek engedelmeskedve ki nem szabadította Gergelyt a kútból, melyben ő már 13 éve élt. Amikor Gergely imádságára ~ újra emberré változott, megértette, hogy Gergely Istene az igaz Isten, s elhatározta, hogy családjával és hadseregével együtt megtér és az egész országban hirdetni kezdi az evangéliumot.» - Az örmények ~ feleségét, Askent és nővérét, Koszrovidukot is sztként tisztelik.”⁷ Gergely életében Arisztakesz nevű fia segédpüspöke lett és a Nícea Egyetemes Zsinatán is részt vett. Gergely halála után a másik, Vartan nevű fia utóda lett a püspökségben.

A múlt alkalommal a Szent Liturgia végén, a hirdetéseknek kijelölt résznél feltettem a kérdést: „Milyen ez az Erdélyi Görög Szertartású Katolikus Magyar Önkéntes Misszió, amelynek másfél évtizednél több ideje nincs látható gyümölcse?!” Isten segítségével ha itt lehetek a következő hónap 3. vasárnapján, a Szent Liturgiát a misszióért, mint új kezdetért végezzük. Ehhez kérjük az Egyetemes Anyaszentegyházban üdvözült Mindenszentek, valamint külön is a magyar és örmény mindenszentek, nem utolsósorban pedig azon elhunytak segítségét, akik földi életükben az itt jelenlévők imádságos környezetéhez tartoztak, akikért a mai Szent Liturgiát felajánljuk. Különösen kérjük a drága Istenszülő Szűz Mária, az Anyaszentegyház Édesanyja, Ég és Föld Győzelmes Királynője, Magyarok Nagyasszonya és Örökös Királynője, Égi és Földi Egység Királynője segítségét, hogy felismerhessük és meg is valósíthassuk Isten reánk vonatkozó akaratát, ki-ki a saját egyéni életében, testi és lelki családjainkban, minden reánk bízott javára, Nemzetünk, az Anyaszentegyház és az egész emberi nem javára!

Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében! Amen.

⁷ Katolikus Lexikon